

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri

Social Studies Teachers' Views Related With The Value of The Patriotism is Given at Social Sciences

Ahmet Ali AVCI, Yargı Akademi Eğitim Kurumları, ahmetaliavci@outlook.com
Bilgin Ünal İBRET, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, bibret@kastamonu.edu.tr
Emine KARASU AVCI, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, eavci@kastamonu.edu.tr

ÖZ. Sosyal Bilgiler dersi, ilkököl ve ortaokul düzeyinde çocuklara değerler eğitiminin verildiği derslerden biridir. Vatanseverlik değeri de, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerdendir. Bu çalışma, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kastamonu il merkezinde görev yapan 28 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşme yapıları ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar şunlardır: Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerini en çok İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı 7. sınıf Ülkemizde Nüfus ünitesinde verildiğini, vatanseverlik değerini kazandırırken en fazla gösteri yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler ve vatanseverlik arasındaki ilişkiyi Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme ve Sosyal Bilgiler dersinin tanıtmaya amacının olması ve bu dersin içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması ile açıklamışlardır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverliği, vatanını ve milletini sevmek olarak düşünmektedirler. Vatanseverlik değerinin önemini, toplumsal düzeni ve devamlılığı sağlamak, bilinçli bireyler yetiştirmek ve ülkemizin gelişmesini sağlamak şeklinde ifade etmektedirler.

Anahtar Sözcükler: Değer, Vatanseverlik, Sosyal Bilgiler

ABSTRACT. Social studies lessons are among the lessons that provide values education for pupils at primary and secondary schools. The value of patriotism is one of the values that need to be acquired in social studies lessons. This study was conducted with 28 social studies teachers working in the central province of Kastamonu in 2014-2015 academic year in order to identify their perceptions of the value of patriotism. Qualitative research methods are adopted in this study. The data were collected through semi-structured interviews with social studies teachers. The data were analysed through content analysis. The findings are as follows: Social studies teachers stated that the value of patriotism is primarily introduced in learning area of People, Places and Environment and the 7th Grade unit of Population in Our Country. They also stated that they used the demonstration method the most often to teach the value of patriotism. They explained the relationship between social studies and the value of patriotism as that social studies lessons have the goal of raising good human beings, that social studies lessons have the aim of introduction and that the content of social studies lessons is closely related to the value of patriotism. Social studies teachers described patriotism as loving one's country and nation. It is also observed that they explained the importance of the value of patriotism as maintaining the social order and continuity, raising conscious individuals and contributing to the development of our country.

Keywords. Value, Patriotism, Social Studies

SUMMARY

Purpose and Significance: In this study, it aimed to put forward the views of social studies teachers to equip the value of patriotism in Social Studies. This research is important because it brings out a study directly the relationship between social studies and patriotic value.

Methodology: Qualitative research model was used in the research. The study group Education 2014-2015 academic period working in the town of Kastamonu province in central constitute 28 social studies teachers. Research in semi structured interviews were used to collect data. The data obtained were analyzed through content analysis.

Results: Social Studies teacher for most people the values of patriotism, Places and Environments Learning area Grade 7 is given in our country Population unit, stated that the value of patriotism method they use while saving most shows. The relationship between the social sciences and

patriotism that the aim of promoting good human cultivation and Social Studies of Social Studies and explained by the fact that this course is about the patriotic values of the content. Social Studies teacher of patriotism, love of country and nation as they think. The importance of patriotic values, social order and maintain continuity and cultivate conscious individuals have expressed as to ensure the development of our country.

Discussion and Conclusion: Research in social studies teachers, could be brought in outside areas and units in the program learn the value of patriotism. Social Studies teachers stated that they benefit from the value of patriotism while saving many of the methods and techniques. This case is important for teachers to recognize these methods and techniques. It is also important to show that social studies teachers of social studies and the relationship between patriotism and the aims of this course descriptions, associating with content served to the program of study. The following suggestions are made according to data obtained from the study: Considering that an interdisciplinary course of Social Studies patriotism should not be limited to the value of just learning areas and units specified in the program. Also with the relevant areas of learning and the unit should be seen again. Social Studies teacher of values than the values in teaching social studies curriculum during the instructional model (value inculcation of values clarification and moral reasoning, value analysis) is seen that benefit. In the program together with the values that they used during the teaching methods and techniques which they can be used with this model. Social Studies teacher to students should indicate the importance of the individual and the community to win the patriotic values.

GİRİŞ

Vatan kelimesi Osmanlıca köken olarak “evtan” kelimesinden gelmektedir. Evtan, insanın doğup büyüdüğü, sevdiği memleket, uğrunda ölünen toprak anlamındadır. Bu nedenle bu kavrama üç farklı anlam yüklenmiştir. İlk olarak topraksal (teritory), ikinci olarak kökensel (ataların bıraktığı), son olarak da kolektif/ulusal (ulusun mekânsal boyutu) bir anlam taşır. Bu nedenle vatan kelimesiyle ilgili olan bütün kavramlar vatanseverlik duygusuyla ifade edilmektedir (Can Beken, 2010). Vatanseverlik, bireyin kendisini yaşadığı ülkeye ait hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Zamir ve Horowitz, 2013). Vatanseverlik kavramı; vatan, millet, siyasi yapı, grup, ulus-devlet, kimlik ve aidiyet duygusudur (Yazıcı ve F. Yazıcı, 2010). Elban (2011) vatanseverliği; milli gurur, milli kimlik, vatan sevgisi, millet sevgisi kavramlarıyla açıklamaktadır. Vatanseverlik, kişinin ulusuna karşı beslediği yakınlık hissidir (Akt.: Yazıcı, 2009). Vatanseverlik kavramı; devleti, milleti ve vatani korumak, hatta vatan ve millet için ölmek anlamına gelmektedir (Ertürk, 2006). Can Beken (2010)’e göre vatanseverlik; vatanını, devletini ve yaşamını sürdürüldüğü sınırlı toprak parçasını sevmeye erdemidir. Hegel vatanseverliğin, büyük fedakârlıklar ve işler yapmaktan öte, günlük işlerde bütün durumlarda varlığını sürdüren bir bilinç olduğunu belirtmektedir (Yazıcı ve F. Yazıcı, 2010). Vatan sevgisi, bir insanın kendisinden başlayarak ailesinin, çevresinin, çalıştığı kurumun, ülkesinin ve vatandaşlarının farkında olması ve onları değerli bulmasıdır (Elban, 2011). Nathanson (1993) vatanseverliği, insanları birleştiren güç olarak görmektedir. Schatz, Staub ve Lavine (1999) modern dünyada vatanseverliği grup bağlılığının tartışılabilir en önemli formlarından bir tanesi olarak ifade etmektedirler. Literatürdeki bu açıklamalardan yola çıkılarak vatanseverliği, içinde yaşanılan toprak parçasına ve millete karşı sorumluluklarının farkında olma ve bu sorumlulukları yerine getirme bilinci olarak tanımlayabiliriz.

Cumhuriyet’in ilanından sonra rejimin amaçlarına ulaşabilmesi, eğitim sistemlerinin iyi vatandaşlar yetiştirmesiyle mümkündü. Ulus-devlet anlayışıyla kurulan dünya düzeninde bireylere vatanseverlik duygusu aşılması gerekiyordu (Can Beken, 2010). Bu anlamda bireylerde vatandaşlık bilincinin oluşması, vatanseverlik duygularının gelişmesi ile paralellik taşımaktaydı (Aktan ve Saylan, 2013). Vatanseverlik var olabilmek ve devamlılığın sağlanabilmesi için kaçınılmaz bir durumdu (Can Beken, 2010). Parker (2009) ülkenin birlik ve devamlılığını sürdürmek için ulusal kurumların, politikalar ve yaşam tarzları oluşturduğunu belirtmektedir. Vatanseverlik değerinin de bu ulusal kurumların politikalarının ve değerlerinin bir görüntüsü olduğundan bahsetmektedir.

Blum (2006) vatansever bir eğitim için güçlü ve milli bir tarih öğretiminin önemini belirtirken Sosyal Bilgiler dersinin yararlandığı disiplinlerden biri olan tarih disiplininin, milli-manevi, dini, ahlaki ve sosyal değerlerin kazandırılmasında önemli etkilerinin olduğunu da ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler derslerinde vatan, millet, bayrak, devlet, yönetim biçimi, hak ve sorumluluk gibi kavramlar öğretilerek öğrencilerde vatandaşlık bilinci oluşturulmaya çalışılmaktadır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Sosyal Bilgiler dersinin bir diğer disiplini olan coğrafya disiplini de, genel kültür veren, bireylerin dünya olaylar sistematığını daha kolay kavramasını sağlayan bir bilim dalı olduğu kadar aynı zamanda bireylerde yurt sevgisinin gelişip kökleşmesinde de önemli rol oynamaktadır (Memişoğlu ve Öner, 2013). Yaşanılan yerin sevilmesi, savunulması ve yönetilebilmesi için iyi bir coğrafya eğitimi gereklidir (Meydan, 2011). Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimi, milli birlik ve beraberliğin sağlanması, hukuk kuralları ve toplumsal yaşamı düzenleyici kuralları tanıtması; böylece bir arada yaşamayı kolaylaştırması bakımından önemlidir (Akbaş, 2013). Gerek vatandaşlık görevleri bağlamında gerekse kazandırılması hedeflenen değer ve davranışlar bağlamında Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan, birbirlerine Atatürk milliyetçiliği ile bağlı, cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkan, geleneksel değerlerimizi koruyan, çağdaş ve evrensel değerleri kabul etmeye hazır yeni nesiller yetiştirmek Sosyal Bilgiler eğitimin başlıca görevleri olarak görülmektedir. Vatansever bireyler yetiştirmenin yolu da iyi bir Sosyal Bilgiler eğitiminden geçmektedir (Safran, 2011).

Özen, Güleriyüz ve Bulut Özen (2012) çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin vatanseverlik değerinin kazandırılması için uygun bir ders olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gömleksiz ve Cüro (2011) çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan vatanseverlik, kültürel değerler, saygı, çevre ve doğa, sorumluluk ve bilimsel tutum gibi değerlere ilişkin ilköğretim öğrencilerinin tutumlarını incelemişlerdir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrencilere belirtilen değerleri kazandırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Vatanseverlik değeri de bu değerlerden birisidir. Bakioğlu ve Kurt (2009) çalışmasında, öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilere vatanseverlik eğitimi verilmesi gerektiği ve eğitimin niteliği üzerine yoğunlaşılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Tay ve Yıldırım (2009)'ın çalışmasında, öğrenci velilerinin öncelikli olarak öğretilmesi gereken değerleri vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, sorumluluk ve çalışkanlık olarak belirttikleri görülmektedir. Yiğittir ve Öcal (2011) çalışmasında, Tarih öğretmenlerinin öğrencilerine vatan ve millet sevgisi, tarih bilinci ve şuuruна sahip olma, tarihsel ve kültürel mirasa duyarlı olma, milli ve manevi değerlere sahip olma, birliktelik, saygılı olma, bağımsızlık, İstiklal Marşı ve bayrağa saygılı olma, çalışkanlık gibi milli değerleri kazandırmak istediklerini tespit etmişlerdir. Yiğittir ve Öcal (2010) diğer bir çalışmasında ise vatanseverlik değerinin öğrenciler tarafından en az tercih edilen değerlerden biri olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Merey, Kuş ve Karatekin (2012) çalışmasında, Türkiye ve ABD Sosyal Bilgiler öğretim programını değerler eğitimi açısından karşılaştırmışlardır. Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programında en çok vurgulanan değerlerin duyarlılık, sorumluluk, dayanışma, bilimsellik, yardımseverlik, vatanseverlik olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Çelikkaya (2013) çalışmasında, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 8. sınıflarda Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersinde kullanılan öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve çalışma kitaplarını incelemiştir. Ünitelerin tamamı dikkate alındığında en az ele alınan değer vatanseverlik olduğunu tespit etmiştir. İbret, Karatekin ve Avcı (2015) çalışmasında, vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler dersinde Coğrafya disiplini yoluyla kazandırılabilir birinci değer olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Vatanseverlik değerine sahip bireylerden haklarını bilip kullanması, sorumluluklarını yerine getirmesi, dünya ve ülke sorunlarına karşı duyarlı olması ve çözüm üretmesi, hayvanlara ve doğal mirasa karşı duyarlı olması, tarihsel mirası koruması, tarihsel süreç içinde kendi toplumuna düşen rol ve sorumlulukların farkında olması, toplumsal değerleri benimsemesi beklenir. Vatanseverlik değeri ile toplumsal düzen ve devamlılık sağlanır. Vatanseverlik, bireye toplum içindeki rolünü öğretmek için uyum sağlaması ve sosyalleşmesinde rol oynar (Avcı, 2015). Yapılan çalışmaların (Özen vd., 2012; Gömleksiz ve Cüro, 2011; Bakioğlu ve Kurt, 2009; Tay ve Yıldırım, 2009; Yiğittir ve Öcal, 2010; Yiğittir ve Öcal, 2011; Merey vd., 2012; Çelikkaya, 2013; İbret vd., 2015; Schatz vd., 1999; Li ve Brever, 2004; Parker, 2009; Latcheva, 2010; Gries vd., 2011) bulgularında vatanseverlik değerine ilişkin sonuçların var olduğu ancak Sosyal Bilgiler dersi ve vatanseverlik değeri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan (Yazıcı ve Yazıcı, 2010; Ersoy ve Öztürk, 2015) dışında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Dolayısıyla alandaki bu boşluğu doldurmak ve vatanseverlik değerine yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmek açısından bu araştırma önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin

kazandırılmasına yönelik Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada “*Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri nelerdir?*” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu amaçla araştırmada nitel araştırma modeli benimsenmiştir. Bu araştırmada nitel model, bir durumu ya da olayı derinlemesine betimlemeye fırsat tanınması, verilerin bütün derinlik ve zenginliği ile betimlenebilmesi ve araştırmacıya olay ve olguları yakından izleme imkânı vermesi (Balcı, 2011) nedeniyle tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014–2015 eğitim-öğretim döneminde Kastamonu ili Merkez ilçesinde görev yapan 28 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örneklem, görüşme yapılacak bireylerin bir evreni temsil etmesinden daha çok araştırılmak istenen konuyla ilgili olup olmamasını ifade etmektedir (Karataş, 2015).

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik bilgilerine yönelik istatistiksel veriler

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri		f	Toplam
Cinsiyet	Erkek	20	28
	Kadın	8	
Eğitim Durumu	Lisans	19	28
	Yüksek Lisans	7	
	Doktora	1	
Branş	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	14	28
	Tarih Öğretmenliği	7	
	Coğrafya Öğretmenliği	4	
	Diğer	1	
Mesleki Kıdem	0-5	2	28
	6-10	4	
	11-15	13	
	16 ve üstü	9	
Görev	Öğretmen	25	28
	İdareci	3	

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun erkek olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarının en çok lisans düzeyinde olduğu ve çoğunluğunun Sosyal Bilgiler Öğretmenliği branşında olduğu anlaşılmaktadır. Mesleki kıdemleri incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun 11-15 yıl kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu çalıştıkları okullarda öğretmen olarak görev yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme sorularının hazırlanması için ilgili literatür taramasının yanı sıra öğretmenlere vatanseverlik değeri ile ilgili duygu ve düşüncelerini içeren bir kompozisyon yazdırılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda soru taslağı hazırlanmıştır. Oluşturulan taslak form, 4 uzmanın (1 Eğitim Bilimci, 2 Sosyal Bilgiler Eğitimsi, 1 Coğrafya Eğitimsi) görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda sorular yeniden düzenlenmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular çalışma grubunda yer almayan 5 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşme yapılarak uygulanmıştır.

Uygulamada yaşanan problemler göz önünde bulundurularak sorular tekrar ele alınarak düzenlenmiştir. Görüşmede şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler dersinde hangi öğrenme alanları ve ünitelerde verildiğini düşünüyorsunuz? Nedenini açıkla mısınız?
2. Vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenme alanı ve üniteler Sosyal Bilgiler dersinin hangi disiplini ile ilgilidir? Nedenini açıkla mısınız?
3. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere vatanseverlik değerini kazandırırken hangi yöntem ve tekniklerden faydalanıyorsunuz? Nedenini açıkla mısınız?
4. Sosyal Bilgiler dersi ve vatanseverlik değeri arasında sizce bir ilişki var mıdır? Nedenini açıkla mısınız?
5. Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılması sizce önemli midir? Nedenini açıkla mısınız?

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Veriler araştırmaya gönüllü olarak katılan 28 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler, 10-30 dakika arasında değişiklik göstermektedir. Görüşmelerden elde edilen veriler metne dönüştürülmüş ve 81 sayfalık doküman elde edilmiştir. Dönüştürülen metin, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Bu araştırmada içerik analizi, elde edilen verilerin derinlemesine incelenmek istenmesi, birbirine benzeyen belirli kavramlar ve temaları bir araya getirerek, bunları okuyucuların anlayabileceği şekilde yorumlanabilmesi (Karataş, 2015) amacıyla tercih edilmiştir. Çözümleme yapılırken görüşme yapılan öğretmenlere görüşme sırasına göre Ö1, Ö2,...,Ö27, Ö28 gibi kodlar verilmiştir. Verilerden hareketle, kodların benzerlik ve farklılıkları, birbiriyle ilişkili olmaları dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına ilişkin ulaşılan kategoriler, frekanslar ve yüzdelik değerleri tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla katılımcılara sorulan soruların verdikleri cevapların doğru anlaşılıp anlaşılmadığı teyit edilmiştir. Ayrıca verilerin analizinde bir başka araştırmacının daha kullanılarak ulaşılan sonuçlara yüklenen anlamlar ve yorumların gerçekliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sorularına ilişkin verilere yer verilmektedir. Araştırmanın birinci sorusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerine *“Vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler dersinde hangi öğrenme alanları ve ünitelerde verildiğini düşünüyorsunuz? Nedenini açıkla mısınız?”* sorusu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu soruya yönelik görüşlerine Tablo 2 ve Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırıldığını düşündükleri öğrenme alanları ve ünitelere ilişkin görüşlerinin istatistiksel verileri

ÖĞRENME ALANI	f	%	Sınıf	ÜNİTE	f	%	Toplam %
Birey ve Toplum	8	16,32	5	Haklarımı Öğreniyorum	2	3,57	16,07
			6	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	3	5,35	
			7	İletişim ve İnsan İlişkileri	4	7,14	
Kültür ve Miras	11	22,44	5	Adım Adım Türkiye	4	7,14	23,21
			6	İpek Yolunda Türkler	4	7,14	
			7	Türk Tarihine Yolculuk	5	8,92	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	15	30,61	5	Bölgemizi Tanıyalım	4	7,14	30,35
			6	Yeryüzünde Yaşam	1	1,78	
			7	Ülkemizde Nüfus	12	21,42	

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	3	6,12	5	Ürettiklerimiz	1	1,78	8,92
			6	Ülkemizin Kaynakları	4	7,14	
Güç, Yönetim ve Toplum	9	18,36	5	Bir Ülke Bir Bayrak	5	8,92	16,07
			6	Demokrasinin Serüveni	1	1,78	
			7	Yaşayan Demokrasi	3	5,35	
Küresel Bağlantılar	3	6,12	6	Ülkemiz ve Dünya	1	1,78	5,35
			7	Ülkeler arası Köprüler	2	3,57	
TOPLAM	49	100	16	TOPLAM	56	100	100

Tablo 2 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%30,61)'i vatanseverlik değerini en çok *“İnsanlar, Yerler ve Çevreler”* öğrenme alanında, (%21,42)'si 7. sınıf *“Ülkemizde Nüfus”* ünitesinde verildiğini düşünmektedirler. Bu öğrenme alanını, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%22,44)'üne göre *“Kültür ve Miras”* ve (%18,36)'sına göre *“Güç, Yönetim ve Toplum”* öğrenme alanları izlemektedir. Vatanseverlik değerinin en çok kazandırıldığı düşünülen üniteler ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%8,92)'sine göre Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanının 5. sınıf ünitesi *“Bir Ülke Bir Bayrak”*, (%7,14)'üne göre Kültür ve Miras öğrenme alanının 5., 6. ve 7. sınıf üniteleri *“Adım Adım Türkiye”*, *“İpek Yolunda Türkler”*, *“Türk Tarihine Yolculuk”*, İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanının 5. sınıf ünitesi *“Bölgemizi Tanıyalım”* ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı 6. sınıf ünitesi *“Ülkemizin Kaynakları”*nda geçtiği yönündedir. Bu araştırmaya katılan Ö8 ve Ö22 kodlu Sosyal Bilgiler öğretmeni bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Güç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında. Üniteler Adım Adım Türkiye, Bölgemizi Tanıyalım, Ürettiklerimiz, Bir Ülke Bir Bayrak, Ülkemiz ve Dünya üniteleridir.” (Ö8).
“5.sınıflarda Haklarımı Öğreniyorum ünitesinde hak ve ödevleri verirken veriyoruz. Bir Ülke Bir Bayrak ünitesinde vatan, millet, bayrak sevgisini veriyoruz. 6.sınıfta Demokrasinin Serüveninde demokrasinin gereklerini, 7.sınıfta Türk Tarihinde Yolculuk ve Yaşayan Demokraside bu değeri kazandırıyoruz.” (Ö22)

Tablo 3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin öğrenme alanları ve ünitelerde verilme nedenlerine ait görüşlerinin istatistiksel verileri

GÖRÜŞLER	f	%	%
Konuların içeriğinin vatanseverlik ile ilgili olması	23	37,09	
İyi vatandaş olmayı öğretmesi	7	11,29	
Bağımsızlığın önemini vurgulaması	8	12,90	
Ülkeyi tanıtması	7	11,29	
Doğal, tarihi ve kültürel mirası tanıtması	6	9,67	
Sosyal Bilgiler dersinin doğasının uygun olması	4	6,45	100
Ülkenin stratejik ve politik önemini öğretmesi	4	6,45	
Ülkenin gelişimi ve kalkınmasına yönelik bilgi vermesi	1	1,61	
Atatürk'ü tanıtması	1	1,61	
Ülkenin siyasal ve askeri süreçleri hakkında bilgi vermesi	1	1,61	
TOPLAM	62	100	100

Tablo 3'e göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%37,09)'u ifade ettikleri öğrenme alanlarının ve ünitelerinin *“Konuların içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması”*, (%12,90)'ı *“Bağımsızlığın önemini vurgulaması”*, (%11,29)'u *“İyi vatandaş olmayı öğretmesi”*, *“Ülkeyi tanıtması”* ve (%9,7)'si

“Doğal, tarihi ve kültürel mirası tanıtmayı” olarak belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö12 ve Ö19 bu durumu aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Ülkemizin coğrafi özellikleri konularını işlerken veriliyor. Ülkemizin coğrafi özelliklerini yansıtırken sadece dağ, taştan öte, neden sevmemiz gerektiğini, ülkemizin sadece dağdan, taştan, toprak parçasından ibaret olmadığını kavratmak bu konularda mümkün olduğu için.” (Ö12) “Özellikle işgal altına uğramış bir ülkenin nasıl işgal altından kurtulduğuna dair bilgilerin verilmesi yani içeriğinin ilgili olması.” (Ö19)

Araştırmanın ikinci sorusunda “Vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenme alanı ve üniteler Sosyal Bilgiler dersinin hangi disiplini ile ilgilidir? Nedenini açıklar mısınız?” şeklindedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine Tablo 3 ve Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değeri ile ilgili öğrenme alanları ve üniteleri Sosyal Bilgiler dersinin disiplinleriyle ilişkilendirmelerine ait istatistiksel verileri

BİLİM DALLARI	Birey ve Toplum		Kültür ve Miras		İnsanlar, Yerler ve Çevreler		Üretim, Dağıtım ve Tüketim		Güç, Yönetim ve Toplum		Küresel Bağlantılar	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tarih	7	50	7	30,43	10	31,25	4	44,44	5	33,33	1	50
Coğrafya	4	28,57	8	34,78	8	25	4	44,44	4	26,66	1	50
İnsan Hakları ve Vatandaşlık	2	14,28	1	4,34	4	12,50	-	-	4	26,66	-	-
Hukuk	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6,66	-	-
Sosyoloji	-	-	-	-	3	9,37	-	-	-	-	-	-
Psikoloji	1	7,14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Antropoloji	-	-	3	13,04	1	3,12	-	-	-	-	-	-
Arkeoloji	-	-	1	4,34	1	3,12	-	-	-	-	-	-
Ekonomi	-	-	-	-	-	-	1	11,11	-	-	-	-
Siyaset	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6,66	-	-
Eğitim Bilimleri	-	-	2	8,69	4	12,50	-	-	-	-	-	-
Din	-	-	1	4,34	1	3,12	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	14	100	23	100	32	100	9	100	15	100	2	100

Tablo 4 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri Birey ve Toplum öğrenme alanı ve ünitelerini en fazla (%50) “Tarih”, daha sonra (%28,57) “Coğrafya” disiplini ile ilişkilendirmektedirler. Kültür ve Miras öğrenme alanı ve ünitelerini (%34,78) oranında “Coğrafya” disipliniyle, (%30,43) oranında da “Tarih” disipliniyle ilişkilendirmektedirler. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanını ve ünitelerini (%31,25) “Tarih”, (%25) “Coğrafya” ve (%12,50) “Vatandaşlık” disipliniyle ilişkili görmektedirler. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ve ünitelerini (%44,44) oranında “Tarih” ve “Coğrafya” ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanı ve ünitelerini (%33,33) oranında “Tarih”, (%26,66) oranında hem “Coğrafya” hem de “Vatandaşlık” disiplini ile ilgili görmüşlerdir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı ve üniteleri ise (%50) “Tarih”, (%50) “Coğrafya” disiplini ile ilgili bulunmuştur. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö1 ve Ö24 bu durumu aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

“Vatanseverlik dediğimiz zaman iki şey aklımıza geliyor. Birincisi tarihtir. Ondan önce de coğrafyadır. Önce mekân tanınır. Mekâna yönelik değerler tanınır, tarih tanınır. Bundan dolayı Tarih ve Coğrafya ile ilgili bu iki öğrenme alanı.” (Ö1) “Tarih disipliniyle alakalı. Çünkü ben Malazgirt Savaşı’nı anlatıyorum. Miryakefolon Savaşı’nı anlatıyorum. Bir insan tarihini bilmeden vatansever olamaz.” (Ö24)

Tablo 5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değeri ile ilgili belirttikleri öğrenme alanları ve üniteleri Sosyal Bilgiler dersinin disiplinleriyle ilişkilendirme nedenlerine ait istatistiksel verileri

BİLİM DALLARI	GÖRÜŞLER	f	%	%
Tarih	Geçmişimizi öğretmesi	9	20,45	
	Ülkemizi tanıtmaları	2	4,54	27,27
	Ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkileri öğretmesi	1	2,27	
Coğrafya	Ülkemizi tanıtır sevdirmesi	9	20,45	
	Ülkemizin politik ve stratejik önemine dikkat çekmesi	1	2,27	25
	Sosyal bilimlerin temeli olması	1	2,27	
İnsan Hakları ve Vatandaşlık	Atatürk'ü tanıtır sevdirmesi	2	4,54	
	İyi vatandaş olmayı öğretmesi	3	6,81	
	İnsan hakları konusuna dikkat çekmesi	2	4,54	20,45
	Türk milletinin tutumlarını öğretmesi	1	2,27	
	İyi vatansever olmayı öğretmesi	1	2,27	
Sosyoloji	Vatanseverlik kavramının sosyal bir olgu olması	1	2,27	
	Toplumla ilgili bir konu olması	1	2,27	9,09
	İnsan ilişkileri ile ilgili bir konu olması	1	2,27	
	Toplumsal hayatla ilgili bir konu olması	1	2,27	
Arkeoloji	Eski Türk devletlerinin kalıntılarını incelemesi	1	2,27	2,27
Antropoloji	Kültürünü tanıtmaları	2	4,54	4,54
	Ülkemizin kaynaklarını tanıtmaları	1	2,27	
Ekonomi	Ülkemizin kaynaklarının değerini öğretmesi	1	2,27	4,54
Siyaset	Ülkemizin diğer ülkelere bakış açısını tanıtmaları	1	2,27	
	Eski Türk devletlerinin siyasi yapısını tanıtmaları	1	2,27	4,54
Din	Atalarımızın dinlerini tanıtmaları	1	2,27	2,27
TOPLAM		44	100	100

Tablo 5'e göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri (%20,45)'i ifade ettikleri öğrenme alanlarını ve ünitelerini Coğrafya disipliniyle ilişkilendirme nedenini "*Ülkemizi tanıtır sevdirmesi*" olarak belirtmişlerdir. Tarih disipliniyle ilişkilendirme nedenini en fazla (%20,45) oranında "*Geçmişimizi öğretmesi*" şeklinde ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri İnsan Hakları ve Vatandaşlık disipliniyle ilişkilendirme nedenini ise (%4,54) oranında "*Atatürk'ü tanıtır sevdirmesi*" ve (%6,81) oranında "*İyi vatandaş olmayı öğretmesi*" olarak belirtmektedirler. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö18 ve Ö25 bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

"Vatandaşlıkla ilgili bu. Bunlar direkt vatandaşlığın konusu. Eğitim hakkımız, sağlık hakkımız hepsini öğretiyoruz." (Ö18) "Bunlar içerisinde tarih vatanseverliğe vurgu yapılabilecek disiplinler arasında. Sosyolojinin de toplum psikolojisi ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Vatanseverlik aslında sosyal bir olgu. Onun için sosyoloji diyorum." (Ö25)

Araştırmanın üçüncü sorusu "*Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere vatanseverlik değerini kazandırırken hangi yöntem ve tekniklerden faydalaniyorsunuz? Nedenini açıklar mısınız?*" şeklindedir. Araştırmanın bu sorusuna ait Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin istatistiksel verilere Tablo 6 ve Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerini kazandırırken kullandıkları yöntem ve tekniklere ait istatistiksel verileri

YÖNTEM ve TEKNİKLER	f	%	%
Örnek vererek	Güncel konuları	4	6,66
	Geçmişteki olayları	3	5
	Tarihi şahsiyetleri	1	1,66
	Bilim adamları	1	1,66
	Sanatçıları	1	1,66
	Mesleki rolleri	1	1,66
Gösteri	Geçmişte yaşananları anlamaları	10	16,66
	Tarihi kahramanları tanımaları	2	3,33
Örnek Olay	Tarihi kahramanları inceleme	4	6,66
	Güncel olayları inceleme	3	5
Edebiyattan faydalanarak	Şiir okutma	1	1,66
	İstiklal Marşı ve Gençliğe Hitabe ezberletip anlamını kavratma	2	3,33
	Hikâye ve menkıbeler okutma	2	3,33
Rol Oynama	Tarihi kahramanları canlandırma	2	3,33
Anlatım	Bilinmeyen bir konuya açıklık getirmek	3	5
	Karşılaştırma yapmak için uygun olması	4	6,66
	Bu yöntem olmadan hiçbir yöntem ya da tekniğin uygulanamaması	1	1,66
Soru Cevap	Konuyu öğrenip öğrenmediklerine yönelik dönüt almak	4	6,66
Araştırma Ödevleri	Konu hakkında ön bilgi edinmesi	1	1,66
	Kahramanlar hakkında bilgi edinmelerini sağlamak	1	1,66
Drama	Günlük hayatı canlandırma	1	1,66
	Tarihi kahramanları canlandırma	1	1,66
Gezi- Gözlem	Yaşadığı mekânı tanıtmak	3	5
	Tarihi mekânı tanıtmak	1	1,66
	Değerleri öğretmek	1	1,66
Tartışma	Konunun farklı yönlerini görmesini sağlama	1	1,66
Beyin Fırtınası	Farklı görüşleri ortaya çıkarma	1	1,66
TOPLAM		60	100

Tablo 6'ya bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerini kazandırırken en çok (%20) "Gösteri"yi kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, bu yöntemi (%16,66) oranında "Geçmişte yaşananları anlamaları" ve (%3,33) oranında "Tarihi kahramanları tanımaları" sırasında faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Gösteri yöntemini (%18,33) oranında "Örnek vermek" izlemektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri en çok (%6,66) oranında "Güncel konuları" ve (%5)

oranında “Geçmişteki olayları” derslerinde örnek verdiklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö2 ve Ö18 bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Özellikle örnek olay incelemesinden faydalaniyorum. Örneğin sınıfta şehit yakınları olup olmadığını soruyorum. Ve eğer varsa o olaydan yola çıkarak; yoksa tarihimizdeki olaylardan örnekler vererek değeri kavratmaya çalışıyorum. Böylelikle bu değer ve değerlin öneminin akıllarında daha iyi kaldığını düşünüyorum.” (Ö2) “Ben genellikle videolar kullanıyorum. Çünkü çok fazla somut şeyler yapamıyorum. Ders süresinin kısıllığından dolayı. Bir drama çalışması yaptırmayı çok isterim. Ama vakit yetmiyor. Bu yüzden de videolardan açıyorum.” (Ö18)

Tablo 7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerini kazandırırken kullandıkları yöntem ve teknikleri tercih etme nedenlerine ait istatistiksel verileri

YÖNTEM ve TEKNİKLER	GÖRÜŞLER	f	%	%
Örnek Olay	Kalıcılığı artırmak	2	4,25	14,89
	Konuyu somutlaştırmak	3	6,38	
	Birden fazla duyu organına hitap etmek	1	2,12	
	Etkili öğretim yapmak	1	2,12	
Örnekler vermek	Kalıcılığı artırmak	2	4,25	10,63
	Etkili öğretim yapmak	1	2,12	
	Konuyu somutlaştırmak	1	2,12	
	Milli duyguları kuvvetlendirmek	1	2,12	
Gösteri	Öğretimi kolaylaştırmak	2	4,25	42,55
	Konuyu somutlaştırmak	5	10,63	
	Milli duyguları kuvvetlendirmek	3	6,38	
	Tarihi şahsiyetleri tanıtmak	1	2,12	
	Öğrencinin derse aktif katılımını sağlamak	1	2,12	
	Etkili öğretim yapmak	3	6,38	
	Birden fazla duyu organına hitap etmek	3	6,38	
	Öğretimi kolaylaştırmak	2	4,25	
Edebiyattan yararlanma	Milli duyguları kuvvetlendirmek	1	2,12	2,12
Gezi- gözlem	Konuyu somutlaştırmak	1	2,12	4,25
	Birden fazla duyu organına hitap etmesi	1	2,12	
Rol oynama	Empati duygusu kazandırmak	1	2,12	2,12
Anlatım	Karşılaştırma imkânı vermek	2	4,25	14,89
	Bağlantı kurmayı sağlamak	3	6,38	
	Alışkanlık	1	2,12	
	Örnek vermeyi sağlamak	1	2,12	
Soru- cevap	Alışkanlık	1	2,12	2,12
Drama	Konuyu somutlaştırmak	1	2,12	6,38
	Birden fazla duyu organına hitap etmesi	1	2,12	
	Yaşayarak öğrenme fırsatı sunmak	1	2,12	
TOPLAM		47	100	100

Tablo 7’de Sosyal Bilgiler öğretmenleri derslerinde örnek olay, örnekler vermek, gösteri, edebiyattan yararlanma, gezi-gözlem, rol yapma, anlatım, soru-cevap, drama yöntem ve tekniklerinden faydalanma nedenlerini ifade etmişlerdir. Bu yöntem ve teknikleri kullanma nedenini en çok, (%10,63) oranında “Kalıcılığı artırmak” olarak düşünmektedirler. Bu nedeni (%6,38) oranında “Konuyu somutlaştırmak”, “Milli duyguları kuvvetlendirmek”, “Etkili öğretim yapmak”, “Birden fazla duyu organına hitap etmek” ve “Bağlantı kurmayı sağlamak” görüşleri takip etmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö11 ve Ö18 bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

“Alışkanlıklarımdan dolayı bu teknikleri kullanıyorum. Mesleğe başladığımdan dolayı bir deneyim oluştu.” (Ö11) *“Hem kulağa hem göze hitap ediyorlar. Teknoloji çağındayız ve çocuklar bunlarla çok haşır neşir. O yüzden de çok fazla dikkatlerini çekiyor.” (Ö18)*

Araştırmanın dördüncü sorusu “Sosyal Bilgiler dersi ve vatanseverlik değeri arasında sizce bir ilişki var mıdır? Nedenini açıklayınız?” olarak belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı (%100) Sosyal Bilgiler dersi vatanseverlik değeri arasında bir ilişki olduğunu düşünmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin araştırmanın bu sorusuna dair görüşlerinin istatistiksel verileri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi ve vatanseverlik değeri arasındaki ilişkiye ait istatistiksel verileri

GÖRÜŞLER		f	%	%
Sosyal Bilgiler Dersinin İyi İnsan Yetiştirme Amacının Olması	Vatanını- milletini sevmeyi öğretmesi	14	17,07	48,78
	Vatani için çalışmayı öğretmesi	5	6,09	
	Toplunun kültürünü ve değerlerini benimsetmesi	6	7,31	
	Toprak bütünlüğünün önemini kavratması	3	3,65	
	Türk bayrağını sevmeyi öğretmesi	2	2,43	
	Kültürünü korumayı öğretmesi	2	2,43	
	Haklarını ve ödevlerini öğretmesi	3	3,65	
	Bilinçli bireyler yetiştirmeye çalışması	2	2,43	
	Diline sahip çıkmayı öğretmesi	1	1,21	
	Ülkemizin kaynaklarını doğru kullanmayı sağlaması	1	1,21	
Doğayı korumayı öğretmesi	1	1,21		
Sosyal Bilgiler Dersinin Tanıtma Amacının Olması	Yaşadığı mekânı tanıtması	6	7,31	28,04
	Toplumu tanıtması	5	6,09	
	Ülkemizin kaynaklarını tanıtması	6	7,31	
	Doğal, tarihi ve kültürel değerleri tanıtması	4	4,87	
	Vatan, millet, bayrak kavramlarını tanıtması	1	1,21	
	Devletimizin siyasi ve askeri yapısını tanıtması	1	1,21	
Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriğinin İlgili Olması	Vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler ile ilgili olması	10	12,19	23,17
	Vatanseverlik değerinin diğer dersler ile ilişkilendirilememesi	6	7,31	
	Sosyal Bilgilerin tamamının vatanseverlik değerini vurgulaması	3	3,65	
TOPLAM		82	100	100

Tablo 8 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%48,78)'si “Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme amacının olması”, (%28,04)'ü “Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olması” ve (%23,17)'si “Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması” olarak belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme amacı ile ilgili olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacına yönelik olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%7,31) oranında “Yaşadığı mekânı tanıtması” ve “Ülkemizin kaynaklarını tanıtması” olarak belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olmasına yönelik Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%12,19)'u “Vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler ile ilgili olması” olarak görüşlerini bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö9 ve Ö19 bu durumu aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

“Sosyal Bilgiler ele aldığı ve incelediği konular bakımından bu değerleri vermeye müsait bir derstir.” (Ö9) “Sosyal Bilgiler vatan kavramını içselleştirmeyi sağlar. Bir yeri vatan yapan değerleri öğretir. Vatani korumanın önemini verir.” (Ö19)

Araştırmanın beşinci sorusu “Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılması sizce önemli midir? Nedenini açıklayınız?” şeklindedir. Araştırmanın bu sorusunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı (%100) Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasını önemli bulmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu sorunun nedenlerine yönelik verdikleri cevaplara dair istatistiksel verileri Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasının önemine ait görüşlerinin istatistiksel verileri

GÖRÜŞLER	f	%
Vatanına-milletine bağlı bireyler yetiştirmesi	10	11,76
Ülkesinin gelişmesine yardımcı bireyler yetiştirmesi	9	10,58
Bireylerin yaptığı işi düzgün yapmayı sağlaması	8	9,41
Bireylerin üretici hale gelmesi	8	9,41
Milli bilincin oluşmasını sağlaması	5	5,88
Vatanına- milletine faydalı olması	6	7,05
Olumlu GörüşlerDevletine ve milletine karşı sorumluluklarını yerine getirmesi	6	7,05
Ülkemizin kaynaklarını doğru kullanmayı öğretmesi	6	7,05
Devletin ve milletin sürekliliğini sağlaması	6	7,05
Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı olmayı öğretmesi	2	2,35
Milli marşına ve bayrağının önemini kavratması	2	2,35
Geçmiş ile gelecek arasında ilişki kurmayı sağlaması	2	2,35
Diğer ülkelerle olan ilişkilerimizi öğretmesi	2	2,35
Sadece kendisi için çalışması	4	4,70
Bireyin vatanını ve milletini sevmemesi	2	2,35
Olumsuz GörüşlerBireyin görev ve sorumluklarını yerine getirmemesi	2	2,35
Bireyin üretici olmaması	2	2,35
Bireyin yaşadığı toprak için tehlike oluşturması	2	2,35
Milli marşına ve bayrağına değer vermemesi	1	1,17
TOPLAM	85	100

Tablo 9'a göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik olumlu ve olumsuz görüşler ileri sürmüşlerdir. Buna göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden vatanseverlik değerinin önemini olumlu görüşlerle ifade edenler en fazla (%11,76) *"Vatanına-milletine bağlı bireyler yetiştirmesi"* olarak düşünmektedirler. Vatanseverlik değerini kazanılmasının önemini olumsuz ifadelerle belirten Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin (%4,70)'i *"Sadece kendisi için çalışması"* şeklinde ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Ö10 ve Ö20 bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Devletin malını yememek, devlet için çalışmak açısından önemlidir. Çalışmak, üretmek, üretken olmak buna karşılık da devletin bireye olan sorumluluklarını yerine getirmesi için önemlidir." (Ö10) *"Vatanseverlik değerinin kazanılması Sosyal Bilgiler dersinde çok önemli. Ülkelerin bana göre gelişebilmesi için gerçek anlamda insanların vatansever olması gerektiğini düşünüyorum. Ülkemizde milli bilincin yerleşmesi, ülkeneye, vatana sahip çıkmak ve ülkemizin iyi bir ekonomiye sahip olup işsizlik sorununun halledildiği, alım gücünün ülkede artması noktasında herkesin ülkesi için çok çalışıp, onu çağdaş olarak gördüğümüz ülkelerin üzerine çıkarmak için gayret sarf edilmesi gerektiğini düşündüğümde önemli buluyorum."* (Ö20)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar literatürdeki çalışmaların sonuçlarıyla desteklenerek tartışılacaktır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da olduğu şekliyle en çok İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı 7. sınıf Ülkemizde Nüfus ünitesi ve Kültür ve Miras öğrenme alanında verildiğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırıldığını düşündükleri öğrenme alanları ve üniteleri ifade etmelerinin nedenlerini konuların içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması, bağımsızlığın önemini vurgulaması, iyi vatandaş olmayı öğretmesi, ülkeyi tanıtmaları ve doğal, tarihi ve kültürel mirası tanıtmaları olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin vatanseverlik değerinin en çok geçtiği öğrenme alanı ve ünite olarak İnsanlar, Yerler ve Çevreler ve Ülkemizde Nüfus'u ifade etmeleri programda vatanseverlik değerinin geçtiği öğrenme alanı ve ünite ile aynı olması dikkat çekmektedir. Vatanseverlik değerinin verilebileceği öğrenme alanı olarak ikinci sırada Kültür ve Miras'ı ifade etmeleri bu değerin aynı zamanda 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bu öğrenme alanında yer alması nedeniyle önemlidir. Bu durum öğretmenlerin programı iyi tanımaları ve uygulamaları ile ilgili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Programda vatanseverlik değerinin geçtiği öğrenme alanlarının dışında öğretmenlerin en çok Güç, Yönetim ve Toplum ile Birey ve Toplum öğrenme alanlarını ve ünitelerini ifade etmeleri önem taşımaktadır. Ikwumelu, Bassey ve Oyibe (2015) çalışmasında Nijerya ulusunun temel değerlerinden birinin vatanseverlik olduğundan ve bu değeri kazandırmada Sosyal Bilgiler dersinin rolünden bahsetmektedir. Bizim toplumumuzda olduğu gibi Nijerya'da da Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılabilirliğinin düşünülmesi bu araştırmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ariya, Omale ve Ezeala (2016) çalışmasında vatanseverlik değeri ile Sosyal Bilgiler dersi arasındaki ilişkiyi açıklarken vatanseverlik değerinin verilebileceği en uygun dersin Sosyal Bilgiler dersi olduğunu belirtmektedirler. Bu durum bu çalışmada olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin bu değerin kazandırılmasında uygun olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Sözer (2009) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının öğrencilere yakın ve uzak çevrelerini tanıtarak, onlara değerleri en iyi biçimde kazandırmaya çalıştığından bahsetmektedir. Literatürdeki bu bulgu Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olduğunu ve değerleri kazandırdığını göstermesi yönüyle bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır. Meray, Karatekin ve Kuş (2012) Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık eğitiminin diğer dersler gibi üniteler şeklinde değil bir ara disiplin olarak öğretilmekte olduğunu belirtmektedirler. Türkiye'de etkili ve sorumlu Türk vatandaşı yetiştirmek amacıyla tasarlanmış Sosyal Bilgiler eğitiminde vatandaşlık eğitiminin birçok farklı boyutta (amaç, bilgi (içerik), öğrenme alanları, değerler ve beceriler) ele alındığından bahsetmektedirler. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerini, iyi vatandaş olmak durumu ile açıklamaları literatürdeki bu bulgu ile desteklenmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri en çok Birey ve Toplum öğrenme alanı ve ünitelerini Tarih ve Coğrafya; Kültür ve Miras öğrenme alanı ve ünitelerini Coğrafya ve Tarih; İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanını ve ünitelerini Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık; Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ve ünitelerini Tarih ve Coğrafya; Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanı ve ünitelerini Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık; Küresel Bağlantılar öğrenme alanı ve üniteleri Tarih ve Coğrafya disiplinleri ile ilgili olduklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarını en çok ilişkilendirdikleri disiplinlerden biri olan coğrafyanın, İbret vd. (2015)'in çalışmasında vatanseverlik değerinin en çok coğrafya disipliniyle kazandırılabilceği sonucu ile paralellik taşıdığı söylenebilir. Ata (2007) öğrenme alanlarını 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı dersleri ile ilişkilendirirken İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanını Genel Fiziki Coğrafya, Türkiye Fiziki Coğrafyası, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Siyasi Coğrafya gibi genel olarak coğrafya dersleri ile ilişkilendirmiştir. Bu durum bu araştırma açısından Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini destekler nitelikte olması bakımından önemlidir. National Council for the Social Studies (2017) İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanını coğrafya; Kültür öğrenme alanını tarih, coğrafya, sosyoloji ve antropoloji; Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanını ekonomi; Küresel Bağlantılar öğrenme alanını coğrafya, kültür ve ekonomi ilişkilendirerek açıklamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular ile NCSS (2017)'nin öğrenme alanları ve ilişkilendirdikleri bilim dallarının benzerlik göstermesi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanları ve disiplin ilişkilerini doğru kurduklarını göstermektedir. Kızılcaoğlu ve Taş (2007) Sosyal Bilgiler 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda coğrafyayı ilgilendiren kazanımlara yer veren öğrenme alanlarını İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Tüketim ve Dağıtım ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanları olduğunu tespit etmişlerdir. Bu öğrenme alanları bu araştırmada da bu disiplinler ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanları ile disiplinleri genel olarak literatürdeki bulgularla benzer şekilde ilişkilendirdikleri söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerini kazandırırken en fazla gösteri yöntemini geçmişte yaşananları anlamaları ve tarihi kahramanları tanımaları sırasında kullandıklarını; örnek vermeği, güncel konuları ve geçmişteki olayları derslerinde örnek olarak verdiklerini; örnek olay yöntemini tarihi kahramanları inceleme ve güncel olayları inceleme sırasında kullandıklarını belirtmişlerdir. Anlatım yöntemini karşılaştırma yapmak için uygun olması ve bilinmeyen bir konuya açıklık getirmek amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öztürk (2012) Sosyal Bilgiler derslerinde edebi ürünlerin kullanılmasının çocuklara, kendilerini farklı zaman ve mekânlarda yaşamış insanlarla karşılaştırma ve empatik düşünme imkânı sunduğunu belirtmektedir. Ayrıca kültür aktarımı sağlayarak karakter eğitime katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Tokcan ve Demirkaya (2009) anlatımın, öğretmenlerin en çok tercih ettikleri yöntemlerden biri olup kavramların, olguların, ilkelerin kazandırılmasına yönelik uygulanan bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada da vatanseverlik değerinin kazandırılması sırasında öğretmenler bu yöntem ve tekniklerden nasıl faydalandıklarını nedenleriyle birlikte belirtmişlerdir. Öğretmenlerin araştırmanın bu sorusunda bu kadar farklı yöntem ve teknik belirtmeleri Sosyal Bilgiler dersi açısından değerlendirildiğinde bu yöntem ve teknikleri tanıdıklarını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Selanik Ay (2014) vatanseverlik değerini kazandırmak için milli bayramların önemli bir fırsat olduğunu belirtmektedir. Ayrıca slaytlar, tarihi film ve tarihi hikâyelerle vatanseverlik değerinin aşılanabileceği görüşündedir. İskender (2007)'in çalışmasında okul müdürlerinin ve Milli Eğitim müfettişlerinin öğrencilere milli ve manevi değerlerin kavratılması, vatan, millet, insanlık ve doğa sevgisini daha bilinçli ve kalıcı verilmesi yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bakioğlu ve Kurt (2009) çalışmasında öğretmenlerin vatanseverlik anlayışını kazandırırken genel olarak müfredatı ve güncel olayları kullandıklarını belirttiklerini ifade etmektedirler. Özellikle drama tekniğinin vatanseverlik eğitiminde kullanılabileceğine dikkat çekmektedirler. Ayrıca geziler, bayram ve özel günlerin etkin olarak kutlanması, görsellerden yararlanma gibi yöntemlerden söz etmektedirler. Çelikkaya ve Öztürk Demirbaş (2013) çalışmasında öğretmen adaylarının vatanseverlik değerinin kazandırılmasında drama, vatanseverlik hikâyeleri, Çanakkale gezisi, video izleme, milli duyguların aşılanması, şiir ve kompozisyon yarışmaları gibi yollara başvurulabileceğini belirtmişlerdir. Kurtde Fidan (2013) çalışmasında, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde en çok başvurdukları yaklaşımın telkin ve model olma olduğu görülmektedir. Bu çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değer eğitimi

yaklaşımlarını (değer telkini, değer açıklamak, ahlaki ikilem, değer analizi) ifade etmedikleri görülmektedir. Hâlbuki Kılcan (2013) değerlerin kazandırılmasında değer eğitimi yaklaşımlarının yararlılığının yadsınamaz olduğunu belirtmektedir. Burum Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Literatürdeki çalışmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçları ile karşılaştırıldığında paralellik taşıdığı anlaşılmaktadır. Milli bayramlar ve özel günler bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edilmemiştir. Ancak literatürdeki bu çalışmaların doğrudan vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik yapılan çalışmalar olmadığı da görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler ve vatanseverlik arasındaki ilişkiyi Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme amacının olması; Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olması; Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması şeklinde ifade etmektedirler. Bu durum Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değeri ile ilgili genel anlamda olumlu ve yapıcı bir görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Ersoy ve Öztürk (2015) çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yapıcı bir vatanseverlik anlayışına sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Geleceğin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlikle ilgili olumlu bir tutum sergilemeleri bakımından anlamlıdır. Safran (2011) ülkemizde iyi, etkin, sorumlu, üretken, birbirine saygılı ve vatanperver bireyler yetiştirmenin yolunu iyi bir Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilişkilendirirken, iyi bir vatandaş olma durumunu iyi bir vatanperver olmak ile ilişkilendirmektedir. Bu durum vatanseverlik değerini kazanmanın önemini açıkça ortaya koymaktadır. Sosyal Bilgiler öğretiminin üç yaklaşımı düşünüldüğünde vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgilerin iyi insan yetiştirme amacının olduğu görülmektedir. Kılıçoğlu (2009) bu durumu, öğrencilere temel toplumsal kurumlar, bilgi ve inançların kazandırılması, topluma uyum sağlamak olarak ifade etmektedir. Bir topluma uyum sağlamanın yollarından birinin de vatanseverlik olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu çalışmadaki ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının bireylere yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıtma (Md.6) amacı bulunmaktadır (MEB, 2005). Bu çalışmada ortaya çıkan Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olması sonucu, Sosyal Bilgiler dersinin amacına hizmet ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Westheimer (2009) 11 Eylül terörist saldırısından sonra ABD’de Sosyal Bilgiler ders müfredatının vatandaşlık ve vatanseverlik konuları üzerine yoğunlaştığını belirtmektedir. Bu durum bu araştırmadan elde edilen Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme amacının olması ve bu dersin vatanseverlik değerini kazandırabilecek içeriğe sahip olması bulgularını destekler niteliktedir. Doğanay (1993) Sosyal Bilgilerin disiplinlerinden biri olan coğrafyayı vatan sevgisi duygusunun gelişip kökleşmesinde esas kaynak olarak göstermektedir. Bu durum bu çalışmada ortaya çıkan Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olduğu bulgusunu destekler niteliktedir. Aynı zamanda ülkemizin bir bütün olarak değerleriyle birlikte yetişmekte olan kuşaklara tanıtılması coğrafya disiplininin öğretilmesi ile mümkün görülmektedir. Chua ve Sim (2014) çalışmasında Singapur’un 1965 yılında yüz yıllık İngiliz kolonisi olmaktan kurtulup bağımsız hale geldiğinden bahsederler. Bu tarihten itibaren hükümetlerinin ortaokullarında Sosyal Bilgiler dersi ile vatanseverlik değeri kazandırarak vatandaş bilinci kazandırmaya çalıştığını belirtirler. Sosyal Bilgilerin disiplinler arası bir ders olması geniş bir içeriğe sahip olmasını sağlamaktadır. İlkokul ve ortaokullarda okutulan dersler düşünüldüğünde vatanseverlik değerini kazandırmaya en uygun dersin Sosyal Bilgiler dersi olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre şu öneriler getirilmiştir: Sosyal Bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olduğu düşünüldüğünde vatanseverlik değerinin sadece programda belirtilen öğrenme alanları ve ünitelerle sınırlandırılmamalıdır. İlgili görülen öğrenme alanları ve ünitelerle de tekrar edilmelidir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi sırasında MEB (2005)’nin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değer eğitimi modellerinden (değer telkini, değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer analizi) yararlanmadıkları görülmektedir. Değer eğitimi sırasında kullandıklarını ifade ettikleri yöntem ve tekniklerle birlikte programda yer alan bu modeller birlikte kullanılabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilere vatanseverlik değerini kazanmanın birey ve toplum açısından önemini belirtmelidir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerin vatanseverlik değerini kazanıp kazanmadıklarını gözlemlemelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2013). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.344- 367), Ankara: Pegem Akademi.
- Aktan, S. & Saylan, N. (2013). Bir öğretim alanının doğuşu: ABD’de sosyal bilgilerin gelişimi (1893–1916). *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 55-78.
- Ariya, D. A., Omale A. ve Ezeala, L. A. (2016). Towards addressing patriotism problem in Nigerian society through value education in Social Studies. *Academic Research International*, 7(4), 136-143.
- Ata, B. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Dersi (6, 7. Sınıflar) Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi. I. Uluslararası Bilim Çalıştayı (Prof. Dr. Suzan ERBAŞ anısına), 08-09 Mart 2007, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Avcı, A. A. (2015). *Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.
- Bakioğlu, A. & Kurt, T. (2009). Öğretmenlerin demokrasi vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 29, 19- 39.
- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Blum, D. W. (2006). Official patriotism in Russia, its essence and implications. *ponars policy memo*, 420, 1-5.
- Can Beken, D. (2010). *Türkiye’de ulus devletin inşasında üniversite mezunlarının vatanseverlik olgularına katkıları*. Yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Chua, S. ve Sim, J. B. Y. (2014). Crossing boundaries: An exploration of how three Social Studies teachers understand and teach patriotism in Singapore. *Citizenship Teaching and Learning*, 10(1), 79-93.
- Çelikkaya, T. (2013). Ortaokulda doğrudan kazandırılacak değerlerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi kitabına yansıma düzeyleri. *Turkish Studies*, 8(8), 1715-1731.
- Çelikkaya, T. & Öztürk Demirbaş, Ç. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlere ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (5), 527-556.
- Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafya’da metodoloji*. İstanbul: Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Elban, M. (2011). *Ortaöğretim 11. sınıf öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumları ile vatanseverlik tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk, E. (2006). *Ders kitaplarında toplum, yurttaşlık, vatanseverlik ve ekonomi anlayışının dönüşümü: 1997 ve 2004 ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir içerik analizi*. Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, A. F. (2015). Bir Vatandaşlık Değeri Olarak Yurtseverlik: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algısı. *İlköğretim Online*, 14 (3), 974-992.
- Gömleksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1).
- Gries, P. H, Zhang, Q. ve Cai, H. (2011). Patriotism, nationalism and China’s US policy: Structures and consequences of chinese, national identity. *The China Quarterly*, 205, 1-17.
- Ikumelu, S. N. I., Bassey, M. E. ve Oyibe, O. A., (2015). Social Studies education and the need for value-based education in Nigeria. *British Journal of Education*, 3(11), 63-74.
- İbret, B. Ü., Karatekin, K. & Avcı, E. (2015). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin değerler eğitimi açısından önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 207, 5-23.
- İskender, P. (2007). İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretiminin öncelikleri ve sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirmeye yönelik çıkarımlar. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 21-29.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırma Dergisi*, 1 (1), 62-80.
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri. Mustafa Safran (Ed.) içinde, *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 3-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Kızılcıoğlu, A. ve Taş, H. İ. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki coğrafya eğitimi ve öğretimi: Öğrenme alanları ve kazanım boyutu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 16, 93-108.
- Kurtdede-Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Lactheva, R. (2010). Nationalism versus patriotism or the floating border? National identification and ethnic exclusion in post-communist Bulgaria. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 1 (2), 187-215.
- Li, Q. & Brever, M. B. (2004). What does it mean to be an American? Patriotism, nationalism and American identity after 9/11. *Political Psychology*, 25 (5), 727-739.

- MEB, (2005). *Sosyal bilgiler dersi 6. ve 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. <http://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Memişoğlu, H. & Öner, G. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre coğrafya konularının öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 347-366.
- Merey, Z., Kuş, Z. & Karatekin, K. (2012). Türkiye ve ABD ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1613-1632.
- Merey, Z., Karatekin, K. ve Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: Karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *GEFAD*, 32(3): 795-821.
- Meydan, A. (2011). Sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi. Refik Turan ve Kadir Ulusoy (Ed.) içinde, *Sosyal bilgilerin temelleri (s. 63-80)*. Ankara: Pegem Akademi.
- National Council for the Social Studies, (2017). NCSS Themes. <https://www.learner.org/workshops/socialstudies/pdf/session4/4.NCSSThemes.pdf> adresinden 16.02.2017 tarihinde alınmıştır.
- Nathanson, S. (1993). *Patriotism, morality and peace*. USA: Rowman ve Littlefield Publishers.
- Özen, Y., Güler, Y. & Bulut Özen, H. (2012). İlköğretim 1-3 sınıf hayat bilgisi, 4-5 sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerler ve değerler eğitiminin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 277-286.
- Öztürk, C., Coşkun Keskin, S. & Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Parker, C. S. (2009). Symbolic versus blind patriotism. *Political Research Quarterly Online First*, 20 (10), 1-18.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Bayram Tay, Adem Öcal (Ed.) içinde, *Sosyal bilgiler eğitimi (s. 2-16)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Schatz, R. T., Staus, E. & Lavine, H. (1999). On the varieties of national attachment: Blind versus constructive patriotism. *Political Psychology*, 20 (1), 151-174.
- Selamik Ay, T. (2014). Okulda değerler eğitimi. Refik Turan, Kadir Ulusoy (Ed.) içinde, Farklı yönleriyle değerler eğitimi (18-39). Ankara: Pegem Akademi.
- Sözer, E. (2009). Sosyal Bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. Gürhan Can (Ed.) içinde, *Sosyal bilgiler eğitimi (17-34)*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Tay, B. & Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (3), 1499-1542.
- Tokcan, H. & Demirkaya, H. (2009). Sosyal bilgilerde yaklaşım ve yöntemler. Mustafa Safran (Ed.) içinde. *Sosyal bilgiler eğitimi (s. 435-469)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Westheimer, J. (2009). Should Social Studies Be Patriotic? *Social Education*, 73(7), 316-320
- Yazıcı, F. (2009). *Yurtseverlik eğitimi: Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin tutum ve algılarına yönelik bir çalışma (Tokat ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.
- Yazıcı, S. & Yazıcı, F. (2010). Yurtseverlik eğitimi: Tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin algı, tutum ve eğitimsel uygulamalarına yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/10, 649-660.
- Yiğittir, S. & Öcal, A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13 (20), 117-124.
- Zamir, S. & Horowitz, T. (2013). The manifestation of the value of patriotism among Israeli trainee teachers - natives and immigrants: How will they educate their pupils in the light of this value?. *Journal for Critical Education Policy Studies, Journal For Critical Education Policy Studies*, 11(4), 202-223.